अहेरिव गणाद्भीतः लौहित्यान्नरकादिव।
कुणपादिव च स्त्रीभ्यस्तं देवा ब्राह्मणं विदुः॥
येन केनचिदाच्छन्नो येन केनचिदाशितः।
यत्र क्वचन शायी च तं देवा ब्राह्मणं विदुः॥
विमुक्तं सर्व्वसङ्गेभ्यो मुनिमाकाशवत् स्थितम्।
अस्वमेकचरं शान्तं तं देवा ब्राह्मणं विदुः॥
जीवितं यस्य धर्म्मार्थं धर्म्मो रत्यर्थमेव च।
अहोरात्राश्च पुण्यार्थं तं देवा ब्राह्मणं विदुः॥
निराशिषमनारम्भं निर्नमस्कारमस्तुतिम्।
अक्षीणं क्षीणकर्म्माणं तं देवा ब्राह्मणं विदुः॥"
इति महाभारते मोक्षधर्म्मः॥ *॥

अपि च। विशाखयूप उवाच।
"विप्रस्य लक्षणं ब्रूहि त्वद्भक्तिः का च तत्कृता।
यतस्तवानुग्रहेण वाग्वाणाः ब्राह्मणाः कृताः॥
कल्किरुवाच।
वेदा मामीश्वरं प्राहुरव्यक्तं व्यक्तिमत् परम्।
ते वेदा ब्राह्मणमुखे नाना धर्म्माः प्रकाशिताः॥
यो धर्म्मो ब्राह्मणानां हि सा भक्तिर्मम पुष्कला।
तयाहं तोषितः श्रीशः संभवामि युगे युगे॥
ऊर्द्ध्वन्तु त्रिवृतं सूत्रं सधवानिर्म्मितं शनैः।
तन्तुत्रयमधोवृत्तं यज्ञसूत्रं विदुर्बुधाः॥
त्रिगुणं तद्ग्रन्थियुक्तं वेदप्रवरसम्मितम्।
शिरोधरान्नाभिमध्यात् पृष्ठार्द्धपरिमाणकम्॥
यजुर्विदां नाभिमितं सामगानामयं विधिः।
वामस्कन्धेन विधृतं यज्ञसूत्रं बलप्रदम्॥
मृद्भस्मचन्दनाद्यैस्तु धारयेत्तिलकं द्विजः।
भाले त्रिपुण्ड्रं कर्म्माङ्गं केशपर्य्यन्तमुज्ज्वलम्॥
पुण्ड्रमङ्गुलिमानन्तु त्रिपुण्ड्रं तत्त्रिधाकृतम्।
ब्रह्मविष्णुशिवावासं दर्शनात् पापनाशनम्॥
ब्राह्मणानां करे स्वर्गा वाचो वेदाः करे हरिः।
गात्रे तीर्थानि यागाश्च नाड़ीषु प्रकृतिस्त्रिवृत्॥
सावित्री कण्ठकुहरा हृदयं ब्रह्मसङ्गतम्।
तेषां स्तनान्तरे धर्म्मः पृष्ठेऽधर्म्मः प्रकीर्त्तितः॥
भूदेवा ब्राह्मणा राजन्! पूज्या वन्द्याः सदुक्तिभिः।
चातुराश्रम्यकुशला मम धर्म्मप्रवर्त्तकाः॥
बालाश्चापि ज्ञानवृद्धास्तपोवृद्धा मम प्रियाः।
तेषां वचः पालयितुमवताराः कृता मया॥
महाभाग्यं ब्राह्मणानां सर्व्वपापप्रणाशनम्।
कलिदोषहरं श्रुत्वा मुच्यते सर्व्वतो भयात्॥"
इति कल्किपुराणे ४ अध्यायः॥*॥

अपि च।
"कर्म्मणा ब्राह्मणो जातः करोति ब्रह्मभावनाम्।
स्वधर्म्मनिरतः शुद्धस्तस्माद्ब्राह्मण उच्यते॥"
इति ब्रह्मवैवर्त्ते गणेशखण्डे ३५ अध्यायः॥*॥

अपि च।
"जातकर्म्मादिभिर्यस्तु संस्कारैः संस्कृतः शुचिः।
वेदाध्ययनसम्पन्नः षट्सु कर्म्मस्ववस्थितः॥
शौचाचारपरो नित्यं विघसाशी गुरुप्रियः।
नित्यव्रती सत्यरतः स वै ब्राह्मण उच्यते॥
सत्यं दानमथोऽद्रोह आनृशंस्यं कृपा घृणा।
तपश्च दृश्यते यत्र स ब्राह्मण इति स्मृतः॥*॥

तस्य धर्म्मो यथा,—
ब्राह्मणस्य तु यो धर्म्मस्तं ते वक्ष्यामि केवलम्।
दममेव महाराज! धर्म्ममाहुः पुरातनम्॥
स्वाध्यायाभ्यसनञ्चैव तत्र कर्म्म समाप्यते।
तच्चेद्वित्तमुपागच्छेद्वर्त्तमानं स्वकर्म्मणि॥
अकुर्व्वाणं विकर्म्माणि श्रान्तं प्रज्ञानतर्पितम्।
कुर्व्वीतोपेत्य सन्तानमथ दद्याद्यजेत च॥
संविभज्यापि भोक्तव्यं धनं सद्भिरितीष्यते।
परिनिष्ठितकार्य्यस्तु स्वाध्यायेनैव ब्राह्मणः॥
कुर्य्यादन्यन्न वा कुर्य्यान्मैत्रो ब्राह्मण उच्यते।"
इति पाद्मे स्वर्गखण्डे २६ अध्यायः॥*॥

तस्य माहात्म्यादि यथा,—
"सर्व्वेषामेव वर्णानां ब्राह्मणः परमो गुरुः।
तस्मै दानानि देयानि भक्तिश्रद्धासमन्वितैः॥
सर्व्वदेवाग्रजो विप्रः प्रत्यक्षत्रिदशो भुवि।
स तारयति दातारं दुस्तरे विश्वसागरे॥
हरिशर्म्मोवाच।
सर्व्ववर्णगुरुर्विप्रस्त्वया प्रोक्तः सुरोत्तम!।
तेषां मध्ये च कः श्रेष्ठः कस्मै दानं प्रदीयते॥
ब्रह्मोवाच।
सर्व्वेऽपि ब्राह्मणाः श्रेष्ठाः पूजनीयाः सदैव हि।
अविद्या वा सविद्या वा नात्र कार्य्या विचारणा॥
स्तेयादिदोषलिप्ता ये ब्राह्मणा ब्राह्मणोत्तम!।
आत्मभ्यो द्वेषिणस्तेऽपि परेभ्यो न कदाचन॥
अनाचारा द्विजाः पूज्या न च शूद्रा जितेन्द्रियाः।
अभक्ष्यभक्षका गावः कोलाः सुमतयो न च॥
माहात्म्यं भूमिदेवानां विशेषादुच्यते मया।
तव स्नेहाद्द्विजश्रेष्ठ! निशामय समाहितः॥
क्षत्रियाणाञ्च वैश्यानां शूद्राणां गुरवो द्विजाः।
अन्योन्यं गुरवो ज्ञेयाः पूजनीयाश्च भूसुर!॥
ब्राह्मणं प्रणमेद्यस्तु विष्णुबुद्ध्या नरोत्तमः।
आयुः पुत्राश्च कीर्त्तिश्च सम्पत्तिस्तस्य वर्द्धते॥
न च नौति द्विजं यस्तु मूढ़धीर्मानवो भुवि।
सुदर्शनेन तच्छीर्षं हन्तुमिच्छति केशवः॥"
पुष्पादिहस्तब्राह्मणस्य प्रणामनिषेधो यथा,—
"पुष्पहस्तं पयोहस्तं देवहस्तञ्च भूसुर!।
न नमेद्ब्राह्मणं प्राज्ञस्तैलाभ्यङ्गितविग्रहम्॥
जलस्थं देववेश्मस्थं ध्यानमज्जितचेतसम्।
देवपूजाञ्च कुर्व्वन्तं न नमेद्ब्राह्मणं बुधः॥
बहिष्क्रियां प्रकुर्व्वन्तं भुञ्जानञ्च द्विजोत्तम!।
तथा सामानि गायन्तं न नमेद्ब्राह्मणं बुधः॥
ब्राह्मणा यत्र तिष्ठन्ति बहवो द्विजसत्तम!।
प्रत्येकन्तु नमस्कारस्तत्र कार्य्यो न धीमता॥
कृताभिवादनं विप्रं भक्त्या यो नाभिवादयेत्।
स चाण्डालसमो ज्ञेयो नाभिवाद्यः कदापि च॥
कृतप्रणामं तनयं नमेतां पितरौ न च।
कृतप्रणामाः सर्व्वेऽपि नमस्कार्य्या द्विजैर्द्विजाः॥
कृतदोषान् द्विजान् गाश्च न द्विषन्ति विचक्षणाः।
द्विषन्ति वापि मोहेन तेषां रुष्टः सदा हरिः॥
याचकान् ब्राह्मणान् यस्तु कोपदृष्ट्या प्रपश्यति।
सूचीप्रक्षेपणं तस्य नेत्रयोः कुरुते यमः॥
विप्रनिर्भर्त्सनं मूढ़ा येन वक्त्रेण कुर्व्वते।
तस्मिन् वक्त्रे यमस्तप्तं लौहपिण्डं ददाति वै॥
ब्राह्मणो यद्गृहे भुङ्क्ते तद्गृहे केशवः स्वयम्।
देवताः सकला एव पितरश्च सुरर्षयः॥"
तस्य पादोदकादिमाहात्म्यम् यथा,—
विप्रपादोदकं यस्तु कणमात्रं वहेद्बुधः।
देहस्थं पातकं तस्य सर्व्वमेवाशु नश्यति॥
कोटिब्रह्माण्डमध्येषु सन्ति तीर्थानि यानि वै।
तीर्थानि तानि सर्व्वाणि वसन्ति द्विजपादयोः॥
विप्रपादोदकैर्नित्यं सिक्तं स्याद्यस्य मस्तकम्।
स स्नातः सर्व्वतीर्थेषु सर्व्वयज्ञेषु दीक्षितः॥
सर्व्वपापानि घोराणि ब्रह्महत्यादिकानि च।
सद्य एव विनश्यन्ति विप्रपादाम्बुधारणात्॥
क्षयाद्या व्याधयः सर्व्वे परमक्लेशदायकाः।
गच्छन्ति विलयं सद्यो विप्रपादाम्बुभक्षणात्॥
पित्रर्थं यानि तोयानि दीयन्ते विप्रपादयोः।
तैस्तृप्ताः पितरः स्वर्गे तिष्ठन्त्याचन्द्रतारकम्॥
प्रक्षाल्य विप्रचरणौ दूर्व्वाभिर्योऽर्च्चयेद्बुधः।
तेनार्च्चितो जगत्स्वामी विष्णुः सर्व्वसुरोत्तमः॥
विप्राणां पादनिर्म्माल्यं यो मर्त्यः शिरसा वहेत्।
सत्यं सत्यमहं वच्मि तस्य मुक्तिर्हि शाश्वती॥
तस्य प्रदक्षिणफलम्।
"विप्रं प्रदक्षिणीकृत्य वन्दते यो नरोत्तमः।
प्रदक्षिणीकृता तेन सप्तद्वीपा वसुन्धरा॥"
तस्य पादसेचनफलम्।
यो दद्यात् फलताम्बूलं विप्राणां पादसेचने।
इह लोके सुखं तस्य परलोके ततोऽधिकम्॥
पुत्रार्थी लभते पुत्रं धनार्थी लभते धनम्।
मोक्षार्थी लभते मोक्षं विप्रपादस्य सेचनात्॥
रोगी रोगात् प्रमुच्येत पापी मुच्येत पातकात्।
मुच्येत बन्धनाद्बद्धो विप्राणां पादसेचनात्॥
अनपत्याश्च या नार्य्यो मृतापत्याश्च याः स्त्रियः।
बह्वपत्या जीववत्साः स्युर्विप्रपादसेचनात्॥"
इति पाद्मे क्रियायोगसारे २० अध्यायः॥
तस्य सन्ध्याया अकरणे दोषो यथा,—
"नोपतिष्ठति यः पूर्व्वां नोपास्ते यस्तु पश्चिमाम्।
स शूद्रवद्बहिः कार्य्यः सर्व्वस्माद्द्विजकर्म्मणः॥"
तस्य सन्ध्याकरणफलं यथा,—
"यावज्जीवनपर्य्यन्तं यस्त्रिसन्ध्यं करोति च।
स च सूर्य्यसमो विप्रस्तेजसा तपसा सदा॥
तत्पादपद्मरजसा सद्यः पूता वसुन्धरा।
जीवन्मुक्तः स तेजस्वी सन्ध्यापूतो हि यो द्विजः॥
तीर्थानि च पवित्राणि तस्य संस्पर्शमात्रतः।
ततः पापानि यान्त्येव वैनतेयादिवोरगाः॥
सन्ध्याया अकरणे दोषो यथा,—
"न गृह्णन्ति सुरास्तेषां पितरः पिण्डतर्पणम्।
स्वेच्छया च द्विजातेश्च त्रिसन्ध्यरहितस्य च॥"
तस्य निन्दितकर्म्माणि यथा,—
"विष्णुमन्त्रविहीनश्च त्रिसन्ध्यरहितो द्विजः।
एकादशीविहीनश्च विषहीनो ययोरगः॥
हरेर्नैवेद्यभोजी न धावको वृषवाहकः।